

К а р о р и
Пленуми Суди Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон
№7

аз 23 декабри соли 2011

ш.Душанбе

Дар бораи аз ҷониби судҳо татбиқ намудани қонунгузорӣ
оид ба ҳифзи шаъну шараф ва эътибори корӣ шахрвандон
ва шахсони ҳуқуқӣ

(бо тағйири иловаҳои бо қарори Пленуми Суди Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 12 июни соли 2014, №3 воридгардида)

Мутобиқи талаботи моддаи 5-уми Конститутсияи (Сарқонуни) Ҷумҳурии Тоҷикистон ҳаёт, қадр, номус ва дигар ҳуқуқҳои фитрии инсон дахлнопазиранд.

Қонунгузории амалкунанда ҳифзи судии ҳуқуқи инсон, шахрванд ва шахсони ҳуқуқиро оид ба шаъну шараф ва эътибори корӣ кафолат медиҳад.

Ҷамъбасти таҷрибаи судӣ аз рӯи парвандаҳо дар бораи **радияи** паҳн кардани маълумоте, ки шаъну шараф ё эътибори корӣ шахрванд ва шахси ҳуқуқиро паст мезананд нишон дод, ки судҳои ҷумҳурӣ амалан парвандаҳои мазкурро дуруст ва бо риояи талаботҳои меъёрҳои ҳуқуқи моддӣ ва мувофиқи баррасӣ менамоянд.

Дар тарҷибаи судӣ оид ба баррасии чунин парвандаҳо дар баъзе ҳолатҳо мавриди татбиқи қонунгузорӣ ба камбудихо роҳ дода мешаванд.

Аз ин лиҳоз, бо мақсади таъмини татбиқи дурӯсту яхелаи қонунгузорӣ, ки муносибатҳои ҳуқуқии дар боло номбаршуда ба танзим мебароранд, дар асоси моддаи 27 Қонуни конституционии Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи судҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон», Пленуми Суди Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон;-

Қ А Р О Р К А Р Д:

1. Дикқати судҳо ба он ҷалб карда шавад, ки ҳаёт, қадр, номус ва дигар ҳуқуқҳои фитрии инсон дахлнопазиранд.

Ҳуқуқу озодиҳои инсон ва шахрвандро давлат эътироф, риоя ва ҳифз менамояд.

Ҳуқуқу озодиҳои инсон ва шахрванд ба воситаи Конститутсия, қонунҳои ҷумҳурӣ ва санадҳои ҳуқуқии байналмилалӣ, ки аз тарафи Тоҷикистон эътироф шудаанд, ҳифз мегарданд. Аммо ҳангоми амалӣ намудани ҳуқуқу озодиҳои инсон ва шахрванд ҳуқуқу озодиҳои дигар шахсон набояд ҳалалдор карда шаванд.

Бо назардошти муқаррароти конституционӣ мавриди ҳалли баҳсҳо дар бораи ҳифзи шаъну шараф ва эътибори корӣ судҳо бояд дар назар дошта бошанд, ки ба ҳар кас озодии суҳан, нашр, ҳуқуқи истифодаи воситаҳои ахбор кафолат дода мешавад, сензураи давлатӣ ва таъқиб барои танқид манъ аст (моддаи 30 Конститутсияи (Сарқонуни) Ҷумҳурии Тоҷикистон).

2. Агар шахрвандон ва шахсони ҳуқуқӣ чунин шуморанд, ки маълумоти паҳнкардашуда шаъну шараф ё эътибори корӣ онҳоро паст мезанад ва ба ҳақиқат мувофиқат намекунад, метавонанд ба суд муроҷиат намоянд.

Бо талаби шахси манфиатдор (масалан, ҳешовандон, ворисон) ҳифзи шаъну шарафи шахрванд пас аз вафоташ низ имконпазир аст

(қисми 1 моддаи 174 Кодекси граждани Чумхурии Тоҷикистон (минбаъд КГ Чумхурии Тоҷикистон).

Ҳифзи судии шаъну шараф ва эътибори кории шахрванд ва шахси ҳуқуқӣ, ки нисбаташ маълумоти номувофиқ паҳн карда шудааст, дар ҳолатҳое низ истисно намегардад, агар муайян кардани паҳнкунандаи чунин маълумот имконнопазир бошад (ҳангоми ирсоли мактубҳои беимзо ба суроғайи шахрванд ё шахсони ҳуқуқӣ ташкилот ва ё паҳн кардани маълумот дар шабакаи Интернет аз тарафи шахсе, ки муайян кардани он ғайриимкон аст).

Тибқи талаботи қисми 7-и моддаи 174 КГ Чумхурии Тоҷикистон, агар муайян намудани шахси паҳнкардаи маълумоте, ки шаъну шараф ё эътибори кории шахрвандро паст мезанад, имконнопазир бошад, шахсе, ки дар борааш чунин маълумот паҳн гардидааст, метавонад барои нодуруст дониستاني маълумоти паҳнгардида, ба суд мурочиат намояд.

Аризаҳои мазкур ба тартиби мурофиаи махсус оид ба ҳолатҳои дорои аҳамияти ҳуқуқӣ дошта баррасӣ мегарданд (зерфасли IV Кодекси мурофиавии граждани Чумхурии Тоҷикистон (минбаъд КМГ Чумхурии Тоҷикистон).

3. Судҳо бояд ба инобат гиранд, ки қисми 1-и моддаи 32 Кодекси мурофиавии иқтисодии Чумхурии Тоҷикистон муқаррар кардааст, ки парвандаҳо дар хусуси ҳимояи шаъну шараф ва одоби касбӣ дар соҳаи соҳибкорӣ ва дигар фаъолияти иқтисодӣ аз ҷониби судҳои иқтисодӣ, баррасӣ карда мешаванд.

Ҳамзамон, ин гуна парвандаҳо тибқи талаботи қисми 2-и моддаи зикршуда аз ҷониби суди иқтисодӣ новобаста ба иштирокчи будан ё набудани шахси ҳуқуқӣ, соҳибкори инфиродӣ ё дигар шахрвандон ва ташкилот дар муносибатҳои ҳуқуқие, ки аз онҳо баҳс ё талабот ба вучуд омадааст, баррасӣ мегарданд.

4. Мутобиқи талаботи қисмҳои 1 ва 8-и моддаи 174 КГ Чумхурии Тоҷикистон шахрванде, ки дар хусуси ӯ маълумоти пастзанандаи шаъну шараф ё эътибори кориаш, шахси ҳуқуқӣ бошад нисбати эътибори кориаш паҳн гардидааст, ҳақдоранд барои нодуруст дониستاني маълумоти паҳнгардида, ба суд мурочиат намоянд.

Тартиби пешакии то судиро дар бораи ҳифзи шаъну шараф ва ё эътибори корӣ, аз ҷумла дар ҳолатҳое, ки даъво нисбати воситаҳои ахбори омма, ки ба воситаи он маълумотҳои мазкур паҳн гардидаанд, КМГ Чумхурии Тоҷикистон пешбинӣ накардааст.

Шахси воқеӣ ва (ё) ҳуқуқие, ки воситаи ахбори омма дар хусуси ӯ маълумоти бардурӯғ ва ё маълумоти пастзанандаи шаъну шараф ё эътибори кориашро паҳн намудааст, ҳуқуқдор аз редакцияи он нашри радиёро талаб намояд. Дар сурати аз тарафи воситаи ахбори омма рад кардани нашри радиё ва ё риоя накардани муҳлати барои нашри чунин мавод муқарраршуда, шахси манфиатдор ҳуқуқдор дар муддати то як соли баъди нашри мақола ба суд мурочиат намояд (моддаҳои 19 ва 21 Қонуни Чумхурии Тоҷикистон «Дар бораи матбуоти даврӣ ва дигар воситаҳои ахбори омма»).

Воситаҳои ахбори омма вазифадоранд қарори эътибори қонунӣ пайдонамудаи судро дар бораи дар ҳамон воситаи ахбори омма нашр кардани он ройгон ва дар муҳлати муқарраршуда нашр намоянд (моддаи 22 Қонуни Чумхурии Тоҷикистон «Дар бораи матбуоти даврӣ ва дигар воситаҳои ахбори омма»).

5. Ҷавобгари муносиб аз рӯи аризаҳои даъвогӣ оид ба ҳифзи шаъну шараф ва эътибори корӣ муаллифони маълумотҳои пастзанандаи

шаъну шараф ё эътибори корӣ, ки ба ҳақиқат мувофиқат намекунанд, инчунин шахсони паҳнкунандаи чунин маълумот дониста мешаванд. Агар маълумоти мавриди баҳс қарордошта тавассути воситаҳои ахбори омма паҳн шуда бошад, он гоҳ ҷавобгарони муносиб муаллиф ва **редаксияи** воситаҳои дахлдори ахбори омма мебошанд.

Дар сурате маълумоти мазкур дар воситаҳои ахбори омма бо ишора ба шахсе, ки сарчашмаи он мебошад, паҳн шудааст, он гоҳ ин шахс низ ҷавобгари муносиб дониста мешавад.

Ҳангоми бе ному насаби муаллиф чоп ё ба тариқи дигар паҳн кардани маълумотҳои пастзанандаи шаъну шараф ё эътибори корӣ, ки ба ҳақиқат мувофиқат намекунанд (масалан, дар мақолаи таҳрирӣ), аз рӯи парванда ҷавобгари муносиб **редаксияи воситаҳои ахбори омма, яъне шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ ё ташкилотҳои (зерсохторҳои) онҳо, ки наشري воситаи ахбори оммаро амалӣ мегардонанд**, дониста мешаванд.

Агар **редаксияи** воситаҳои ахбори омма шахси ҳуқуқӣ набошад, он гоҳ барои иштирок дар парванда ба ҳайси ҷавобгар муассиси он ҷалб карда мешавад.

Дар ҳолате, ки маълумот аз тарафи корманд бо сабаби ба амал баровардани фаъолияти касбии худ аз номи ташкилоте, ки дар он ӯ кор мекунад (масалан, дар тавсифномаи хизматӣ) паҳн шуда бошад, он гоҳ тибқи талаботи моддаи 1083 КГ Ҷумҳурии Тоҷикистон ҷавобгари муносиб шахси ҳуқуқие, ки кормандаш чунин маълумотро паҳн намудааст, дониста мешавад. Бо дарназардошти он, ки баррасии парвандаи мазкур метавонад ба ҳуқуқу ўҳдадорихои корманд таъсир расонад, ӯ метавонад дар парванда ба ҳайси шахси сеюм баромад намояд ё ин ки барои иштирок дар парванда тибқи аризаи хаттӣ шахсони иштирокчии парванда ҷалб карда шавад (моддаи 45 КМГ Ҷумҳурии Тоҷикистон).

6. Шаъну шараф ва эътибори корӣ ҳангоми тухмат, яъне дидаю дониста паҳн кардани маълумоти бардурӯғ, ки шаъну шараф ва эътибори шахси дигарро паст мезанад ё таҳқир, яъне беадабона бо алфози қабех паст задани шаъну шараф ва эътибори шахси дигар тибқи талаботи моддаҳои 170, 171 ва 174 КГ хифз карда мешаванд (моддаи 174¹ КГ Ҷумҳурии Тоҷикистон).

7. Аз рӯи парвандаҳои категорияи мазкур дар назар дошт, ки ҳолатҳои тибқи моддаи 174 КГ Ҷумҳурии Тоҷикистон барои парванда аҳамиятдошта, бояд аз тарафи судя ҳангоми қабули аризаи даъвогӣ ва оmodасозӣ ба муҳокимаи судӣ, ҳамчунин дар рафти баррасии он муайян карда шаванд. Аз ҷумла, ҳолати аз тарафи ҷавобгар паҳн кардани маълумотҳо нисбати даъвогар, ки онҳо хусусияти хоси пастзананда дорад ва ба ҳақиқат мувофиқ нест.

Зери мафҳуми маълумотҳое, ки шаъну шараф ё эътибори кории шахрвандон ва шахсони ҳуқуқиро паст мезананд, **чунин маълумотҳо, ки дар матбуоти даврӣ, ҳамчунин агентҳои иттилоотӣ, барномаҳои телевизиону радио, кинохроникаҳо, сабтҳо ва барномаҳои аудио ва аудиовизуалӣ, ки дар як сол на камтар аз як маротиба тавассути эфир ё кабел паҳн мешаванд**, паҳши он дар шабакаи Интернет, ҳамчунин бо истифодаи воситаҳои дигари телекоммуникатсионӣ, тафсир дар тавсифномаи хизматӣ, баромадҳои оммавӣ, аризаҳо, ки ба суроғи шахсони мансабдор ё ин ки иттилоот дар ҳама гуна шакл, аз ҷумла ба тариқи шифохӣ ақаллан ба як шахс ирсолшуда, фаҳмида мешавад. Хабар додани чунин маълумот ба шахсе, ки ба ӯ дахл дорад, дар сурате паҳнкунанда эътироф намегардад, агар аз тарафи шахси хабардиҳанда

тадбирҳои кофӣ оид ба махфӣ нигоҳ доштани маълумоти мазкур, то ки ба шахсони сеюм маълум нагарданд, андешида шуда бошад.

Судҳо бояд дар назар дошта бошанд, ки агар маълумотҳои пастананда ба ҳақиқат мувофиқ набуда, дар шабакаи Интернет ба воситаи захираҳои иттилоотӣ, ки ба тариқи муқаррарнамудай қонун ҳамчун воситаҳои ахбори омма ба қайд гирифта шудааст паҳн гардидааст, он гоҳ ҳангоми баррасии даъво дар бораи ҳифзи шаъну шараф ва эътибори қорӣ дастрас намудани меъёрҳои ҳуқуқие, ки ба воситаҳои ахбори омма мансубанд, зарур мебошад.

Зери мафҳуми маълумоти ба ҳақиқат мувофиқ набуда, ин воқеият ё ҳодисае, ки дар вақт ва маҳали асли ба маълумотҳои баҳсӣ тааллуқдошта, ҷой надошта бошанд, фаҳмида мешаванд.

Маълумотҳо, ки дар санадҳои судӣ, қарорҳои мақомоти тафтиши пешакӣ ва дигар ҳуҷҷатҳои мувофиқавӣ ё расмӣ ҷой дошта, ки мавриди шикоят ва баҳс қарор додани онҳо тартиби дигари судии бо қонун муқаррар гардида пешбинӣ шудааст, маълумотҳои ба ҳақиқат мувофиқ набуда, ҳисобида намешаванд (масалан, бо тартиби моддаи 174 КҶ Қумҳурии Тоҷикистон маълумотҳои дар фармон оиди аз қор озод намудан рад карда намешаванд, зеро чунин фармон танҳо бо тартиби пешбиниамудай Кодекси меҳнати Қумҳурии Тоҷикистон (минбаъд КМ Қумҳурии Тоҷикистон) мавриди баҳс қарор негирад).

Маълумоти пастананда ҳамон маълумоте доништа мешавад, ки дар он тасдиқи аз тарафи шахрванд ё шахси ҳуқуқӣ вайрон кардани қонунгузори амалкунанда, содир намудани кирдори ношоиста, рафтори нодуруст, ғайриахлоқӣ дар ҳаёти шахсӣ, ҷамъиятӣ ё сиёсӣ, бевиҷдонӣ ҳангоми ба амалбарории фаъолияти истехсолӣ- хочагидорӣ ва соҳибқорӣ, вайрон намудани меъёрҳои аз тарафи умум эътирофшудаи ахлоқӣ, қоидаҳои одоби қорӣ **ва анъанаҳои муомилоти қорӣ** ки шаъну шараф ва эътибори қорӣ шахрванд ё шахси ҳуқуқиро паҳн мезананд, ҷой дошта бошанд.

8. Ба судҳо зарур аст парвандаҳои марбут ба ҳифзи шаъну шараф ва эътибори қорӣ (моддаи 174 КҶ Қумҳурии Тоҷикистон) аз парвандаҳои оид ба ҳифзи дигар неъматҳои ғайримоддӣ (моддаи 170 КҶ Қумҳурии Тоҷикистон) фарқ намоянд.

Масалан, ҳангоми баррасии баҳс, ки бо паҳн гардидани иттилоот дар бораи ҳаёти фардии шахрванд ба вукӯъ омадааст, бояд дар назар дошт, ки агар бе ризоияти даъвогар ё намояндаи қонунии ӯ маълумоти ба ҳақиқат мувофиқбуда дар бораи ҳаёти шахсиаш паҳн карда шудааст, ба ҷавобгар вазифаи ҷуброн намудани зарари маънавие, ки бо паҳнкунии чунин маълумот расонида шудааст, вогузор карда мешавад (моддаҳои 170, 171 КҶ Қумҳурии Тоҷикистон).

Агар паҳн гардидани маълумоти ба ҳақиқат мувофиқнабуда, дар бораи ҳаёти шахсии даъвогар ҷой дошта бошад, он гоҳ ҷавобгар вазифадор аст маълумоти мазкурро рад карда, зарари маънавие, ки бо паҳнкунии чунин маълумот расонида шудааст, дар асоси моддаи 174 КҶ Қумҳурии Тоҷикистон ҷуброн намояд.

9. Тибқи талаботи қисми 1-и моддаи 174 КҶ Қумҳурии Тоҷикистон, агар шахси паҳнкардаи маълумоте, ки шаъну шараф ё эътибори қорӣ шахрвандро паҳн мезананд, дурустии чунин маълумотро ба исбот нарасонад, шахрванд ҳақ дорад аз тариқи суд раддияи чунин маълумотро талаб кунад. Яъне вазифаи исботкунии ба ҳақиқат мувофиқ будани маълумоти паҳнгардида ба зиммаи ҷавобгар вогузор карда мешавад. Даъвогар вазифадор аст воқеияти паҳн кардани маълумот аз

ҷониби ҷавобгар, инчунин хусусияти пастзанандаи маълумоти мазкурро исбот намояд.

Ҳамзамон, бо дарназардошти қисми 3-и моддаи номбаршуда шаҳрванде, ки воситаҳои ахбори омма дар хусуси \bar{u} маълумоти халалдоркунандаи ҳуқуқ ё манфиатҳои бо қонун ҳифзшавандашро нашр кардаанд, ҳақ дорад дар ҳамон воситаҳои ахбори омма ҷавоби худро нашр кунад.

Раддияи **редаксияи** воситаҳои ахбори оммаро бобати нашр накардани ҷавоби шахсро мавриди баҳси судӣ қарор диҳад. Даъвогар вазифадор аст исбот намояд, ки маълумоти паҳнгардида ҳуқуқи манфиатҳои бо қонун ҳифзшавандаи \bar{u} ро поймол мекунад.

Моддаи 30 Конституцияи (Сарқонуни) Ҷумҳурии Тоҷикистон ба ҳар кас озодии суҳан, нашр, ҳуқуқи истифодаи воситаҳои ахборро кафолат додааст. Аз ин рӯ, ҳангоми баррасии парвандаҳо оид ба ҳифзи шаъну шараф ва эътибори қорӣ, судҳо бояд ба он диққат диҳанд, ки мулоҳизаҳои баҳодихӣ, фикру ақидаҳо, мавзӯи баҳси судӣ оид ба ҳимояи шаъну шараф ва эътибори қорӣ тибқи моддаи 174 КГ Ҷумҳурии Тоҷикистон намебошанд, зеро онҳо ифодаи фикру ақидаи субъективии шахс буда, мавриди санҷиш қарор дода намешаванд.

Шахсони мансабдори давлатӣ оиди тарзи қору фаъолият, таври иҷро кардани вазифаҳои худ метавонанд дар воситаҳои ахбори омма зери танқид қарор гирифта шаванд, чунки ин баҳри таъмини шаффофият ва иҷроиши ваколатҳои масъули онҳо зарур мебошад.

Агар шахс чунин шуморад, ки мулоҳизаи баҳодихӣ ё фикру ақидаи изҳоргардида, ки дар воситаҳои ахбори омма паҳн шудааст, ба ҳуқуқи манфиатҳои \bar{u} даҳлат мекунад, метавонад мутобиқи банди 3-и моддаи 174 КГ Ҷумҳурии Тоҷикистон ва моддаи **19 Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи матбуоти даврӣ ва дигар воситаҳои ахбори омма»** дар ҳамон воситаҳои ахбори омма ҷавоб, тафсир, эътирози ҷавобии (луқмапартоӣ) худро бо мақсади асоснок кардани беасосии мулоҳизаҳои паҳншуда, ба онҳо баҳои дигар дода, чоп намояд. **Агар фикру ақидаи субъективӣ дар шакли тухмат ё таҳқир бо паст задани шаъну шараф ва эътибори қорӣ даъвогар изҳор шуда бошад, \bar{u} метавонад бо даъво нисбати ҷавобгар оид ба ҷаброни зарари маънавӣ, ки бо тухмат ё таҳқир расонида шудааст, пешниҳод намояд (моддаҳои 170, 171, 174 КГ Ҷумҳурии Тоҷикистон).**

10. Моддаи 31 Конституцияи (Сарқонуни) Ҷумҳурии Тоҷикистон муқаррар кардааст, ки шаҳрванд ҳақ дорад шахсан ва ё якҷоя бо дигарон ба мақомоти давлатӣ муроҷиат намояд.

Бинобар ин судҳо бояд дар назар дошта бошанд, ки агар шаҳрванд ба мақомоти зикргардида бо ариза муроҷиат намуда, дар ариза ин ё он маълумотеро нишон дода бошад (масалан, ба мақомоти ҳифзи ҳуқуқ дар бораи содир шудани ҷиноят ё тайёри ба ҷиноят маълумот дода бошад), ки иттилооти мазкур дар рафти санҷиш тасдиқи худро наёбад, он гоҳ ҳолати мазкур асос барои ба тартиби ҳуқуқи граждани ба ҷавобгарӣ кашидани шахси мазкур мувофиқи моддаи 174 КГ Ҷумҳурии Тоҷикистон шуда наметавонад. Чунки дар ин ҳолат аз тарафи шаҳрванд ба амал баровардани ҳуқуқи конституционии \bar{u} оид ба муроҷиат ба мақомоте, ки тибқи қонун масъуланд маълумоти воридшударо мавриди санҷиш қарор диҳанд ҷой дошт, на балки паҳнкунии маълумоти ба ҳақиқат мувофиқ набуда.

Талабҳои мазкур танҳо дар сурате қонеъ карда мешаванд, ки агар ҳангоми баррасии парванда суд муайян намояд, ки муроҷиат ба мақомоти зикргардида, ягон асос надошта, бо мақсади иҷро намудани

қарзи граждани ё ҳимояи ҳуқуқи манфиатҳои бо қонун ҳифзшаванда нею, балки маҳз бо мақсади расонидани зарар ба шахси дигар ифода ёфтааст, яъне сӯистифода аз ҳуқуқ чой дошт бошад (бандҳои 1, 3 моддаи 10 ҚҶ Ҷумҳурии Тоҷикистон).

11. Судҳо бояд ба инобат гиранд, ки агар маълумоте, ки баҳсро ба миён овардааст дар рафти баррасии парвандаи дигар аз тарафи шахси иштирокчии парванда ва инчунин шохидони хабар дода шуда, далел аз рӯи парвандаи мазкур мебошад ва аз тарафи суд ҳангоми қабули қарор баҳо дода шудаанд, он гоҳ маълумоти зерин наметавонад ба тариқи пешбиниамудаи моддаи 174 ҚҶ Ҷумҳурии Тоҷикистон мавриди баҳс қарор дода шавад. Зеро бо меъёрҳои ҚМҶ Ҷумҳурии Тоҷикистон ва ҚМҚ Ҷумҳурии Тоҷикистон тартиби маҳсули таҳлил ва баҳодиҳии далелҳои мазкур муқаррар карда шудааст. Чунин талабот асосан талаби баҳодиҳии такрорӣ судии маълумоти мазкур, аз ҷумла аз нав баҳодиҳии далелҳо аз рӯи парвандаҳои қаблан баррасӣ гардида, мебошад. Агар чунин маълумот дар рафти баррасии парванда аз тарафи шахси дар боло зикршуда нисбати дигароне, ки иштирокчии муҳофизатии судӣ набуда, вале чунин маълумотро ба ҳақиқат номувофиқ ва паст задани шаъну шарафи худ меҳисобанд паҳн гардад, шахси мазкур метавонад ҳуқуқҳои худро дар асоси моддаи 174 ҚҶ Ҷумҳурии Тоҷикистон ҳимоя кунанд.

12. Дикқати судҳо ба он ҷалб карда шавад, ки дар **моддаи 34 Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи матбуоти даврӣ ва дигар воситаҳои ахбори омма»** номгуӣ ҳолатҳои аз ҷавобгари озод кардан барои паҳн кардани маълумоте, ки ба ҳақиқат мувофиқат намекунад дар воситаҳои ахбори омма пурра буда, маънидодкунии (шарҳу эзоҳи) зиёдтаре талаб наменамояд. Масалан, вазъи намоёндогони воситаҳои ахбори омма ба он ҳолат, ки таъбу нашр маводи рекламаро ифода мекунад, наметавонад асос барои озод кардан аз ҷавобгарӣ гардад.

Боби 1-и Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи реклама» пешбини намудааст, ки Қонуни мазкур муносибатҳои соҳаи рекламаро ба танзим дароварда, рекламаи номуносибиро, ки метавонад ба шараф ё шӯҳрати меҳнатии истифодабарандагони он зарар расонад, пешгирӣ ва қатъ менамояд.

Бо дарназардошти ин гуфтаҳо, агар дар маводи реклама маълумоти пастзанандаи ба ҳақиқат номувофиқ мавҷуд бошад, дар асоси моддаи 174 ҚҶ Ҷумҳурии Тоҷикистон, инчунин шаҳрвандону ташкилотҳои, ки чунин маълумотро пешниҳод намудаанд, исбот накунад, ки маълумот ба ҳақиқат мувофиқ мебошад, он гоҳ ба ҷавобгарӣ кашида мешаванд.

Ҳангоми қоненъ гардонидани даъво ба **редаксияи** воситаҳои ахбори умум вазифаи додани иттилоот дар бораи қарори суд дар ҳолате низ воғузур карда мешавад, ки агар асоси ҷавобгарии онҳо истисно шуда бошад.

13. Дар вақти баррасии аризаҳои даъвогӣ нисбати **редаксияи** воситаҳои ахбори омма, муаллиф, муассис судҳо бояд ба он аҳамият диҳанд, ки барои паҳн кардани маълумотҳои пастзанандаи шаъну шараф ва ба ҳақиқат номувофиқ наشري воситаҳои ахбори омма, ки чунин маълумотро паҳн кардааст, зимни баррасии баҳс қатъ гардидааст, суд ҳуқуқ дорад ҷавобгарро вазифадор намояд, ки бо маблағи худ раддия диҳад ё ин ки наشري ҷавоби даъвогарро дар дигар воситаҳои ахбори омма пардозад.

14. Бо дарназардошти он, ки талаб дар бораи ҳифзи шаъну шараф ва эътибори корӣ, талаб дар бораи ҳимояи ҳуқуқҳои ғайримолумулкӣ мебошад, тибқи талаботи моддаи 231 КГҶумҳурии Тоҷикистон нисбати онҳо мурури мӯҳлати даъво паҳн намегардад, ба истиснои ҳолатҳои пешбининамудаи қонун.

Судҳо бояд ба инобат гиранд, ки мутобиқи талаботи моддаҳои 18 ва 21 Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи матбуоти даврӣ ва дигар воситаҳои ахбори омма» шахси воқеӣ ва (ё) ҳуқуқие, ки воситаи ахбори омма дар хусуси ӯ маълумоти халалдоркунандаи ҳуқуқ ё манфиатҳои қонунан ҳифзшавандаашро нашр кардааст, ҳуқуқ дорад дар ҳамон воситаи ахбори омма ҷавоби худро нашр кунад. Ҷавоб баъди ба редаксияи воситаи ахбори омма расидан бояд на дертар аз шумораи навбатии он нашр карда шавад. Дар сурати аз тарафи воситаи ахбори омма рад кардани нашри раддия ва ё риоя накардани муҳлати барои нашри чунин мавод муқарраршуда, шахси манфиатдор ҳуқуқ дорад, дар муддати то як соли баъди нашри мақола ба суд муроҷиат намояд.

Гузaronидани мӯҳлати яқсолаи зикргардида, ба сабабҳои узрнок метавонад асоси мустақилона барои рад кардани даъво дар бораи беасос эътироф намудани раддияи **редаксияи** воситаҳои ахбори омма оиди инкор кардани маълумоти паҳннамудааш ва ҷоп кардани ҷавоби даъвогар дар ҳамин воситаҳои ахбори омма, гардад.

Ҳамзамон шахсе, ки нисбатан чунин маълумотҳо паҳн гардида буданд, ҳуқуқ дорад нисбати редаксияи воситаҳои ахбори омма ба суд бо даъво дар бораи ҳифзи шаъну шараф ва эътибори корӣ муроҷиат намояд. Ба ин талабот муҳлати даъво татбиқ намегардад.

15. Тибқи талаботи қисми 6-и моддаи 174 КГ Ҷумҳурии Тоҷикистон шаҳрванде, ки дар хусуси ӯ маълумоти пастзанандаи шаъну шараф ё эътибори кориаш паҳн гардидааст, ҳақ дорад дар баробари раддияи чунин маълумот ҷуброни зиёни маънавии аз паҳн кардани онҳо расидаро низ талаб намояд.

Қоидаи мазкур дар хусуси ҳифзи эътибори кории шаҳрванд мутобиқан дар мавриди ҳифзи эътибори кории шахси ҳуқуқӣ низ истифода мешавад (қисми 8 моддаи 174 КГ Ҷумҳурии Тоҷикистон).

Аз ин рӯ, қоидаҳои, ки ҷуброни зарари маънавии бо сабаби паҳн гардидани маълумоти пастзанандаи шаъну шараф ва эътибори кории шаҳрванд алоқамандро ба танзим медароранд дар ҳолатҳои паҳнкунии чунин маълумот нисбати шахси ҳуқуқӣ низ татбиқ карда мешавад.

Ҷуброни зарари маънавий аз тарафи суд ҳангоми қабули ҳалномаи судӣ дар шакли маблағи пулӣ (арзи миллӣ) муайян карда мешавад.

Ҳангоми муайян кардани андозаи ҷуброни зарари маънавий судҳо бояд ба ҳолатҳои дар банди 2-и моддаи 171 ва банди 2-и моддаи 1116 КГҶумҳурии Тоҷикистон зикргардида ва дигар ҳолатҳои қобили тавачҷуҳ аҳамият диҳанд. Агар маълумотҳои пастзанандаи шаъну шараф ва эътибори корӣ, ки ба ҳақиқат мувофиқ намебошанд дар воситаҳои ахбори омма паҳн шудааст, суд ҳангоми муайян кардани андозаи зарари маънавий бояд хусусият ва мазмуни нашр, инчунин дараҷаи паҳншавии маълумоти мазкурро ба инобат гирад.

Ҳамзамон, маблағи ҷуброни зарари маънавий, ки рӯёнида мешавад бояд мутаносибан ба зарари расонидашуда буда, ба маҳдуд кардани озодии ахбори омма оварда нарасонад.

Талаб дар бораи ҷуброни зарари маънавий метавонад мустақилона пешниҳод гардад, масалан, агар **редаксияи воситаҳои ахбори омма** раддияеро, ки даъвогарро қонун мегардонад ихтиёран ба таъбу нашр

расонидааст. Суд ҳолати мазкурро ҳангоми муайян кардани андозаи ҷуброни зарари маънавӣ ба инобат мегирад.

16. Дар сурате, ки агар дар якҷоягӣ бо талаб дар бораи ҳифзи шаъну шараф ё эътибори кории шахрванд ё ин ки шахси ҳуқуқӣ даъво дар бораи барқарор кардани зарарри бо паҳнкунии маълумотҳои пастзанандаи шаъну шараф расонидашуда, пешниҳод шуда бошад, суд талаби мазкурро тибқи талаботи моддаи 15 ва қисмҳои 6,8-и моддаи 174 КГ Ҷумҳурии Тоҷикистон ҳал менамояд.

17. Ҳангоми қонунгардонидани даъво суд вазифадор аст дар қисми ҳулосавии ҳалнома тарзу усули раддияи маълумотҳои пастзанандаи шаъну шарафро, ки ба ҳақиқат мувофиқат намекунанд дарҷ намояд ва дар сурати зарурӣ матни чунин раддияро ифода намояд, ҳамчунин маҳз кадом маълумот ба ҳақиқат номувофиқ ва пастзанандаи шаъну шараф мебошад, кай ва чӣ тавр онҳо паҳн шудаанд, инчунин мӯҳлатеро, ки дар давоми он раддияи мазкур бояд нашр гардад қайд намояд (**моддаи 18 Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи матбуоти даврӣ ва дигар воситаҳои ахбори омма»**).

18. Дикқати судҳо ба он ҷалб карда шавад, ки дар асоси талаботи моддаи 174 КГ Ҷумҳурии Тоҷикистон ҳимояи судии шаъну шараф ва эътибори корӣ метавонад бо роҳи раддияи маълумотҳои пастзанандаи шаъну шараф, ки ба ҳақиқат мувофиқат намекунанд, вазифадор кардани шахси чунин маълумотҳоро паҳннамуда оиди пардохтани ҷуброни зарари маънавӣ ва барқарор кардани зарари расонидашуда, ба амал бароварда мешавад.

Бояд ба инобат гирифт, ки ҷуброни зарари маънавӣ ба ғойдаи даъвогар, на ба ғойдаи дигар шахсоне, ки ӯ қайд намудааст, рӯёнида мешавад. Узр хоस्तан ҳамчун тарзу усули ҳифзи судии шаъну шараф ва эътибори корӣ бо моддаи 174 КГ Ҷумҳурии Тоҷикистон ва дигар меъёрҳои қонунгузорӣ пешбинӣ нашудааст.

Аз ин лиҳоз, суд ҳуқуқ надорад ҷавобгаронро аз рӯи парвандаҳои категорияи мазкур вазифадор намояд, ки аз даъвогарон дар ин ё он намуд узр пурсанд.

Суд ҳуқуқ дорад созиши оштиро, ки тибқи он тарафҳо бо ризоияти ҳамдигар узрҳои ҷавобгарро бо сабаби паҳн кардани маълумоти пастзанандаи шаъну шараф нисбати даъвогар, ки ба ҳақиқат мувофиқат намекунанд пешбинӣ намудаанд тасдиқ намояд, **агар** ин ҳуқуқу манфиатҳои қонунии шахсони дигарро вайрон намекунад ва бархилофи қонун намебошад.

19. Бинобар қабули қарори мазкур Қарори Пленуми Суди Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон таҳти №8 аз 4 июни соли 1992 “Дар бораи аз ҷониби судҳо татбиқ намудани қонунгузорӣ оид ба ҳифзи шаъну шараф ва эътибори кории шахрвандон ва ташкилотҳо” аз эътибор соқит дониста шавад.

Раиси Пленум,
Раиси Суди Олии
Ҷумҳурии Тоҷикистон

Н.Абдуллоев

Котиби Пленум,
Судья Суди Олии
Ҷумҳурии Тоҷикистон

М.Саидов

